

Gospodarski vidik nacionalnega gozdnega programa in njegovo uresničevanje

Ljubo ČIBEJ¹

NGP je pomemben strateški akt, ki je nujno potreben za dolgoročno in trajnostno naravnano gospodarjenje z gozdovi.

Nepogrešljiv je tudi kot akt, s katerim gozdarji komuniciramo z javnostjo in politikom.

1 PREDSTAVITEV CILJEV

Najpomembnejši cilji NGP so zajeti na strateški ravni.

Pomembnejše od vprašanja, kaj še dodati, je v tem trenutku iskanje odgovora, kako zagotoviti izvajanje programa, še posebno na področjih, kjer je razkorak med zapisanim in dejanskim največji.

Za osvežitev se najprej seznanimo z gospodarskimi cilji NGP (poglavje 7.3.1):

- cilj 1: povečati izkoriščenost proizvodnega potenciala gozdnih rastišč,
- cilj 2: povečati odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami,
- cilj 3: primerno vzdrževane gozdne ceste,
- cilj 4: razvit trg GLS v RS.

V državnih gozdovih:

- cilj 1: povečati delež državnih gozdov,
- cilj 2: izboljšati zemljiško in parcelno strukturo državnih gozdov,
- cilj 3: ohraniti kmetije in podeželje v gorskem in hribovitem svetu z omejenimi možnostmi gospodarjenja,
- cilj 4: racionalna gozdna proizvodnja.

V zasebnih gozdovih:

- cilj 1: spodbujati povezavo lastnikov gozdov,
- cilj 2: intenzivirati izobraževanje lastnikov gozdov,
- cilj 3: zaustaviti nadaljnje drobljenje gozdne posesti,
- cilj 4: zagotoviti izvedbo potrebnih gojitvenih in varstvenih del,
- cilj 5: zagotoviti izvedbo del na tehnološko

sodoben in varen način,

- cilj 6: spodbude za gozdove, v katerih ekološke ali socialne funkcije določajo način gospodarjenja,
- cilj 7: povečano sodelovanje lastnikov pri načrtovanju razvoja njihovih gozdov,
- cilj 8: izboljšati trženje gozdnih lesnih proizvodov, drugih gozdnih proizvodov in funkcij gozdov.

Vsak izmed ciljev ima več usmeritev in po en indikator spremljanja izvajanja.

Na tej ravni bi argumentirano zelo težko oporekali kateremu od teh ciljev.

Ob upoštevanju, da naj bi bil NGP tudi akt sporazumevanja z javnostjo, bi bilo dobro razmisliti, ali ne bi bilo smotrno bolj konkretizirati cilje. Preveč splošni cilji ne omogočajo motivacije in ne aktivirajo odločitev za vlaganja v gozdove in gozdarstvo.

Vsi cilji so sicer podrobneje konkretizirani v območnih načrtih in »kompediju« le-teh, vendar so za širšo javnost napisani preveč strokovno.

Tako se bralcu NGP-ja lahko poraja misel, da so postavljeni cilji le spisak želja, gozdarskih strokovnjakov pa ne vodijo v akcijo, da bi jih v javnosti bolj poudarjali, usklajevali in uveljavljali.

2 SPREMLJANJE DOSEGANJA CILJEV

Cilji so vodilo našega delovanja. Kaj pa storiti, če se cilji ne uresničujejo oz. se ne uresničujejo z zadostno dinamiko? NGP ne opredeljuje teh postopkov, bi jih pa moral.

Za konkretno ponazoritev prepočasnega izvajanja ciljev je dober primer gradnja gozdnih cest.

V obdobju pred zadnjo reorganizacijo gozdar-

¹ Mag. L. Č., univ. dipl. inž. gozd. SGG Tolmin d.d. Brunov drevored 13, 5220 Tolmin, Slovenija

stva se je letno zgradilo več kilometrov gozdnih cest kot v vsem zadnjem desetletju.

Razumljivo je, da cilje postavimo na podlagi potreb in ne glede na trenutne gospodarske in politične situacije.

Vendar pa na odpiranju gozdnih cest temelji tudi intenzivnost gospodarjenja.

Ali je npr. načrtovanje le možnega poseka za naslednje desetletje dovolj, če pa hkrati vemo, da bo z obstoječo dinamiko gradnje gozdnih cest optimalna odprtost gozdov dosežena šele čez 190–200 let?

Na eni strani ugotovitev, da ni mogoče kaj dosti narediti, ker za ta namen ni sredstev, na drugi strani pa načrtovanje, da je mogoče v kratkem času bistveno povečati sečnjo, ne gresta skupaj.

Pričakovati, da se bo situacija izboljšala sama, je utopično. Treba je najti rešitve, ki bodo za ta namen združevale sredstva, hotenje lastnikov, poenostavile postopke ...

Gozdarska stroka bi morala javnosti in politiki ponuditi argumentirane in konkretne predloge. Čas je kljub slabi gospodarski situaciji (ali pa prav zato) pravi.

Sprejet je bil Akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020. V njem je npr. tudi ukrep št. 2.1.2.: Povečati odprtost gozdov (gradnja/rekonstrukcija gozdnih cest/vlak) in izboljšanje opremljenosti lastnikov gozdov za delo v gozdu, ki v ta namen na leto namenja 4 mio EUR. To je sicer majhen, vendar konkreten korak v pravo smer – razen če bodo sredstva v celoti usmerjena v sofinanciranje individualne nabave gozdarskih strojev in ne v gradnjo cest za več lastnikov gozdov skupaj).

3 KAJ O TEM PIŠEJO DRUGI ?

3.1 Po naročilu Ministrstva za okolje in prostor je Zavod Symbiosis leta 2012 izdelal Analizo doseganja ciljev Strategije ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, kjer v poglavju 3.2, Gozdarstvo, navaja:

»Nacionalni gozdni program med temeljnimi cilji izpostavlja trajnostni razvoj gozda kot ekosistema v smislu njegove biotske raznovrstnosti ter vseh njegovih ekoloških, gospodarskih in socialnih funkcij.

Skrb za ohranjanje narave se je v programih v zadnjem desetletju dobro izkazovala na vseh ravneh načrtovanja gospodarjenja z gozdovi. Vključeni so tudi konkretni ukrepi za varstvo kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000. V praksi pa je med deklarativno in izvedbeno ravni naravovarstvenih aktivnosti v gozdovih še vedno velik razkorak.

V Sloveniji je približno tri četrtine gozdov v zasebni lasti.

Vsaj na območju Posavja, verjetno pa tudi drugod po Sloveniji, za lastnike gozdov ni organizirana nobena oblika izobraževanj o varstvu narave, zato pogosto slabo poznajo predpise s področja varstva narave in gozdarstva, slabo poznajo redke in ogrožene vrste in tudi ne opravljajo naravovarstvenih del (Oršanič, 2005).

Z vidika naravovarstva je pomemben proces vzpostavljanja ekocelic in puščanje habitatnega drevja. Po podatkih Zavoda za gozdove, so bile od leta 2008 do decembra 2011 v Sloveniji vzpostavljene ekocelice na skupni površini 4571 ha. Od tega sta dve tretjini ekocelic vzpostavljeni na območju ozdno-gospodarskega območja (GGO) Kočevje, preostale pa pretežno v GGO Tolmin, Ljubljana, Postojna in Novo mesto.«

Nekaj odstavkov naprej analiza navaja:

»V Sloveniji letni posek močno zaostaja za prirastkom, predvsem v zasebnih gozdovih, zato se gozdovi starajo, z vidika izkoriščanja gozdov pa to pomeni, da se kakovost lesa slabša.

Z vidika ohranjanja biotske raznovrstnosti je z ustreznim načrtovanjem mogoče vplive sečnje omiliti, vendar povečanje poseka pomeni tudi večjo potrebo po odpiranju gozda s prometnicami.

Trase vlak načrtuje ZGS in na naravovarstvenih območjih v postopku izdaje naravovarstvenega soglasja sodeluje tudi ZRSVN, a ponekod še vedno prihaja do uničenja pomembnih delov gozdov (npr. rastišč divjega petelina). Z izgradnjo novih gozdnih prometnic se v gozdovih bistveno povečajo motnje (ne le zaradi gozdarskih del, temveč tudi zaradi rekreacije in nabiranja gozdnih sadežev), zaradi ntezivnejšega gospodarjenja pa se na teh območjih zmanjša tudi delež odmrle lesne mase (T. Mihelič, ustna informacija). Te vidike bi bilo treba upoštevati tudi pri pripravi kriterijev za sofinanciranje gradnje gozdnih prometnic.«

Med cilji je pod točko 3.2.k navedeno:

»Uporabljati izključno ekološko obzirne tehnologije pridobivanja (spravila) lesa ter graditi okolju čim bolj prilagojene in samo najnujnejše gozdne prometnice.«

Analize ne navajam zaradi problematiziranja usmeritev, saj tudi ne uspemo zgraditi najnujnejših od najnujnejših prometnic. Navajam jo predvsem zato, ker kaže pot, po kateri je treba nadaljevati Nacionalni gozdni program. Ne nazadnje sta obe ministrstvi sedaj združeni in bo še lažje prevzeti dobro prakso.

3.2 V septembru 2013 je Evropska komisija poslala Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu-socialnemu odboru in odboru regij Novo gozdarsko strategijo EU: za gozdove in gozdarski sektor.

Glavna načela strategije so navedena v poglavju 3.1, in sicer:

- *»Trajnostno gospodarjenje z gozdovi in večnamenska vloga gozdov: uravnoteženo zagotavljanje različnih proizvodov in storitev ter zagotavljanje varstva gozdov.*
- Učinkovita raba virov: optimizacija prispevka gozdov in gozdarskega sektorja k razvoju podeželja, rasti in ustvarjanju delovnih mest.
- Globalna odgovornost za gozdove: spodbujanje trajnostne proizvodnje in potrošnje *gozdnih proizvodov.*«

Lahko ugotovimo, da so glavna načela strategije povsem skladna z našim NGP.

Iz dokumenta med drugim tudi izhaja, da proizvodna funkcija v stabilnih gozdnih ponovno pridobiva na pomenu, saj bistveno vpliva na okolje, ekonomijo EU, nova delovna mesta, načrtovani delež obnovljivih virov energije ter na zmanjševanje onesnaževanja okolja in zmanjševanje učinkov tople grede.

V sklepnih ugotovitvah strategija navaja:

»Namen te strategije je postaviti gozdove in

gozdarski sektor v središče prizadevanja za prehod na zeleno gospodarstvo in ovrednotiti koristi, ki jih lahko gozdovi trajnostno zagotavljajo, ter obenem zagotoviti njihovo zaščito. Za to sta potrebni močna zavezanost in politična podpora vseh vpletenih strani.«

Do leta 2018 bo opravljen pregled za oceno napredka pri izvajanju strategije.

Evropski parlament in Svet sta pozvana k odobritvi te strategije in oblikovanju stališč glede njenega izvajanja.

Nič drugače ne bo potekalo tudi na domačih tleh.

Brez iskrenega in zavzetega sodelovanja in podpore vseh vpletenih strani ne bomo uspeli prepričati javnosti in politike o strateškem pomenu gozdov za Slovenijo.

Naš NGP je bil sprejet pred šestimi leti. Minilo je dovolj časa, da zdajšnji posvet pošlje resornemu ministrstvu jasen in odločen poziv za izdelavo analize uresničevanja NGP, za opredelitev postopkov dopolnitve NGP in nato za takojšnjo izdelavo akcijskih programov vsaj za tista področja gozdarstva, kjer se cilji v zadnjem obdobju niso uresničevali skladno z NGP.

Akcijski programi bi morali konkretizirati cilje tudi na letni ravni in opredeliti postopke njihovega preverjanja.

Težave so v NGP zajete, strateški cilji so v glavnem definirani, dolgoročni cilji so izpeljani v gozdnogospodarskih načrtih, rabimo še konkretne etapne cilje (akcijske načrte) in večjo aktivnost za njihovo uresničevanje, spremljanje in dopolnjevanje od NGP do izvedbe.

To so koraki, ki jih moramo narediti znotraj vpletenih strani, kar ne bo lahko. Najtežje, vendar neizogibno pa bo prepričati javnost in politiko, da je v gozdove in gozdarstvo treba dodatno vlagati in zakaj se vlaganje dolgoročno splača.

Kako že navaja Nova strategija EU? Da ponovim: »Za to sta potrebni močna zavezanost in politična podpora vseh vpletenih strani.«